

LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA I CURRÍCULUM

Què hauria de dir sobre el currículum la futura Llei catalana d'educació?

Enric Roca i Casas

Coordinador general Edu21
Professor titular de pedagogia de la UAB

El document conegut com a *Bases per a la Llei d'Educació de Catalunya* presentat a finals del 2007 aposta perquè aquesta futura Llei esdevingui una eina que permeti “definir un model educatiu propi”¹, tot i que pretén no ser una reforma educativa sinó un instrument per a aquesta reforma, que reculli tot allò que ja està en marxa tot posant l'accent en els aspectes organitzatius, i no en els propis dels continguts de l'ensenyament o el currículum. Per tant, una reforma més de caire estructural del sistema educatiu que del vessant estrictament pedagògic.

En aquest sentit el document de bases explicita que “no es tracta tant de canviar novament l'ordenació educativa i el currículum com de possibilitar que l'acció educativa es pugui desenvolupar en un marc que estimuli la innovació i consolidi les bones pràctiques (...) la Llei no ha de tractar tant dels continguts de l'educació, sinó de com fer possible que la pràctica educativa respongui millor a la diversitat dels nostres alumnes”². Tanmateix, per nosaltres, la primera llei estrictament catalana sobre l'educació sí que hauria de pronunciar-se, encara que fos en forma de principis generals, sobre els continguts de l'ensenyament a Catalunya; sobre el currículum bàsic que han d'impartir els centres docents. Entre d'altres raons, per una de molt òbvia, l'ensenyament consisteix, precisament, a “ensenyar” quelcom. I aquest quelcom no pot ser altra cosa que les competències i els continguts dels ensenyaments en el marc d'una proposta curricular. Som conscients que en l'actual marc legal Catalunya no disposa de la competència *exclusiva* en “la programació de l'ensenyament, la seva definició i l'avaluació general del sistema educatiu”³ i que en canvi és una competència de les denominades *compartides*.

Sí que és cert que el document de Bases, quan fa referència a la gestió dels centres educatius promou la seva autonomia en diversos aspectes i assenyala que també hauran de disposar d'autonomia pedagògica, tot mencionant que la futura “Llei permetrà que cada centre estableixi una part del

currículum, així com la metodologia pedagògica i didàctica, amb la determinació dels recursos que requereixi la seva acció educativa”⁴. Ara bé, si la proposta que farà bona la futura Llei d’educació de Catalunya ha d’avaluar els decrets actuals sobre el currículum de primària i de secundària a Catalunya, llavors, ens hem de començar a preocupar. No insistirem aquí sobre alguns dels aspectes que autors com J. Santacana, J. Tió, J. Callís i C. Callís ja van criticar lúcidament en el número especial d’*Escola Catalana* dedicat al currículum i competències⁵. Només remarcar que una Llei catalana d’educació ha d’apostar sense embuts per un currículum de caire català. Tots coneixem el marc legal en què ens movem, però el marge que tenim de fixació del currículum de l’ensenyament obligatori s’ha d’aprofitar per bastir un model propi que incorpori aquells continguts bàsics que justifiquen voler ordenar el nostre ensenyament des de Catalunya⁶. Per exemple, entre d’altres competències:

- Identificar els elements constituents de la societat catalana tant des del punt de vista geogràfic com històric, econòmic, cultural i social.
- Valorar els aspectes que formen part d’una tradició catalana que, respectuosa dels seus costums i característiques pròpies, s’obre a la convivència i al respecte en la diversitat cultural i social⁷.
- Domini i valoració del català i del seu ús quotidià com a llengua pròpia del país.
- Comprendre el valor simbòlic i polític de les institucions d’autogovern de Catalunya així com el seu funcionament i marc legal actual.

Cada centre, en virtut de l’autonomia que el document de Bases recull i que es plasma bàsicament en els denominats *projectes de centre*, hauria de tenir prou marge per acabar de perfilar el marc curricular que s’ajusti millor al seu projecte de centre. Per tant, el currículum de cada centre educatiu haurà d’incorporar, bàsicament, competències del tipus contextual, és a dir, aquelles que fan referència al coneixement i domini dels fets, circumstàncies, espais i àmbits socials de l’entorn immediat o mediat..

No oblidem però l’aspecte potser més important de tots, l’autonomia curricular de l’equip docent en general i de cada professor en particular. A la fi, a l’aula, en cada hora del procés didàctic, és el professor l’autèntic rector del contingut i desenvolupament curriculars. Per més disposicions legals i administratives que existeixin, al final seran les propostes d’activitats, els materials que utilitza, les intencions que persegueix i l’estil i forma didàctica i

personal que posa en funcionament el professor a l'aula, allò que acabarà marcant el contingut curricular que li arriba a l'alumne. Tenim preparats els actuals i futurs mestres i professors del nostre sistema educatiu perquè esdevinguin autèntics gestors autònoms del currículum? Creiem que no i que haurem de fer un gran esforç en aquest sentit els propers anys.

Apostem perquè la Llei reculli de manera genèrica un model de currículum que permeti, tant l'aprendre coses noves a mesura que aquestes van sorgint i van substituint els antics coneixements, com *desaprendre* allò que s'ha mostrat erroni pel pas del temps o a la llum de les noves descobertes, perquè tal com menciona E. Punset: "desaprendre la major part de les coses que ens han ensenyat és molt més important que aprendre"⁸. Nosaltres denominem a aquest model de *competències dinàmiques*⁹ (veure figura 1). Hi distingim diverses classes de competències: les *competències bàsiques transversals* que vindrien determinades per les administracions educatives; les *disciplinars* i/o, sobretot, les *interdisciplinars* (o de *matèria*) que, a la vegada, les diferenciarem en *bàsiques* (també marcades per les administracions) i *contextuals* (que són les que han d'incorporar els aspectes de l'entorn natural, social i nacional del centre i, alhora, també aquells que com a docents ens plantegem treballar a l'aula). El model també contempla les competències que denominem d'*actualització* que són les que poden derivar-se de la supressió de les vigents que cal desaprendre o de la necessitat de noves incorporacions. Finalment trobem les competències *anticipatòries* que pretenen avançar-se en allò que els alumnes necessitaran dominar d'aquí a uns anys, ja sigui en etapes posteriors del sistema educatiu, o bé en el marc social o laboral del futur.

³ Article 131 de l'actual Estatut d'Autonomia de Catalunya.

⁴ "Bases...", pàg. 17.

⁵ "Currículum i competències" *Escola Catalana*, nº 445, 2007.

⁶ L'article 44.5. de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya menciona que "els poders públics han d'emprendre les accions necessàries per a facilitar a totes les persones l'accés a la cultura, als béns i als serveis culturals i al patrimoni cultural, arqueològic, històric, industrial i artístic de Catalunya", per tant, sembla lògic pensar que el sistema educatiu català ha de garantir això a tots els futurs ciutadans del país i ho ha d'incloure dins els continguts propis de l'ensenyament obligatori.

⁷ Apostar per un currículum de respecte a la diversitat cultural no ha de significar renunciar a bastir-lo des de l'eix vertebrador de la pròpia identitat (veure: Roca, E. (2007) "L'escola de la identitat, la diversitat, la inclusió i l'excel·lència" a Riera, J.; Roca, E. (coord.) *Reflexions sobre l'educació en una societat coresponsable* Valls, Cossetània Edicions, pp. 31-56.

⁸ Punset, E. (2005) *El viaje a la felicidad. Las nuevas claves científicas* Barcelona, Destino, pàg. 186.

⁹ Roca, E. (2007) "El modelo de competencias dinámicas en la formación inicial y permanente de los titulados universitarios" *Revista de Educación y Desarrollo* nº 6, pp. 5-15.

¹⁰ "Bases...", pàg. 21.

¹¹ <http://www.edu21.cat>. Lectura: 24 03 2008.